

Пеко Лаличић

СУНЦЕ У ОТКОПУ

**КЊИГА ЈЕ ОБЈАВЉЕНА ПОВОДОМ 50. ГОДИШЊИЦЕ
РАДА РУДНИКА БАКРА МАЈДАНПЕК**

Бор, 2012.

Пеко Лаличић
СУНЦЕ У ОТКОПУ

п е с м е

Издавач:
Рудник бакра Мајданпек Д.О.О. и
ИП Терција Д.О.О. Бор

За издавача:
Радован Живановић

Рецензент:
Ана Хранисављевић

Лектор:
Ана Самарџић

Фотографије:
Из документације РБМ

Корице:
Градимиr Богдановић - Удружење за Мајданпек

Компјутерска обрада:
Иван Чорболоковић

Штампа:
Терција, Бор

Тираж:
500 примерака

ISBN 978-86-87041-13-4

**ПРЕГАОЦИМА МАЈДАНПЕКА
И
СВИМ ЧОВЕКОЉУПЦИМА**

СУНЦЕ У ОТКОПУ

ПЕСМА БАКРУ

Кичмама нам протичеш
растеш на нашим длановима
гориш нам у образама
зрачиш из наших грла

коб си наша
ватра и жетва
сјај наших поља
и бисер Хомоља

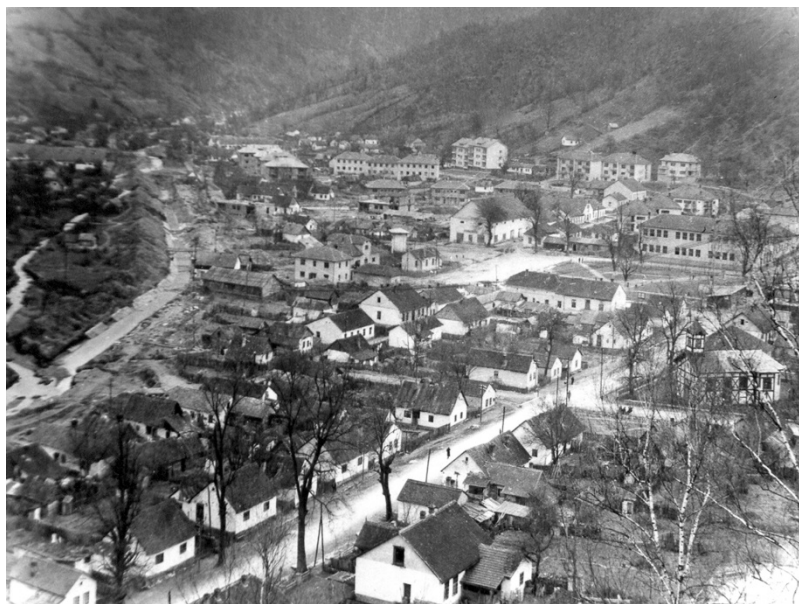

ПРЕТХОДНИЦА РАСТА
Геометри на Површинском копу РБМ

ЕХО МИНА

Детаљ са Површинског копа Рудника бакра Мајданпек

ИМАО ЈЕ ДУШУ
Стари Мајданпек

ЗАЈЕДНИЧКИ РАСТ
Мајданпек - део доњег града
са Површинским копом Рудника бакра

НЕУМОРНИ ПОЈ МАШИНА
Површински коп Рудника бакра Мајданпек, 2005. године

СУНЦЕ У ОТКОПУ

У рударским сам
чизмама
гледао како
сан
пред обавезама бежи
и израста у сунце
које се настанило
на копу

АВГУСТОВСКА

Из очију птица
у освит празника
црвеном граду се
осмехују
бокори ружа
под обрвама рудара се
расанило сунце

ОДГОВОРНО И ОЗБИЉНО

РУДАРСКА

I

У наћвама
сунца
бакар
срце рудара
испуњено песмом

из груде
родне
румени
род
роди

и песму
просу
рудару
у недра

у крошњама
оживеше
птице

РУДАРСКА

II

Рудар
разапет у зноју
између хтења и камења
уз грч гвоздених грдосија
и блесак динамита
оглашава дела
из бакра што ничу
док му сирене
поносом голубове буде
да песму разнесу
и њоме разгале сунце
да хлеба и бакра буде
све више

СПРЕМНИ ДА ПРОНЕСУ ПЕСМУ

ЛЕПА И ПРКОСНА
Флотација РБМ, прва по величини у Европи,
а трећа на свету

СНИВАНО СЕ ПРИВОДИ КРАЈУ
Процес мљења руде

БАКАРНА НОЋ

Бакарна ноћ пада
гвоздене але гутају брда
док бакарне кише лију
низ набрекле руке
и хлеб са седам кора

бакарни су нам
осмеси
траве
и песма птица
љубав
ветар у коси
и прашина на длану
бакарне су нам страсти
сећања
водотоци
и прегнућа
бакарни су нам
и ваздух
и плућа

у бакру горимо
њиме зборимо
меримо
и завет дајемо

бакром нам се речи оре
бакарне нам свићу зоре
црвене као рудара дело

ПРОЦВЕТАО ИЗ БАКРА
Мајданпек – доњи део града

У РАЈКОВОЈ ПЕЋИНИ

- Адаму Пуслојићу

Ко зна по који пут те гледам
и схватам Адама
и заустављени дах
пред призором
због којег и ја
увис падам

погледом се
дашком Борхесових јасмина
укорењујем
у небеске знаке
сталагмитских статуа
ишчезавајући узалудности

као неустрашиви Рајко
и његови хајдуци
дрхтим
пред лепотом цветања
сталактита
и тока воде са овога на онај свет

због којих је и нит мене и Крајина
музеј на истоку

ЦИНОВСКЕ ОРГУЉЕ
Детаљ из Рајкове пећине

КАМЕЊЕ ЛЕПЕНСКО, 1 TURRIS EBURNEA

– Поводом изложбе слика Милића од Мачве –
циклус „Лепенски вир“ и слика из повјесница
/Хотел „Лепенски вир“, Доњи Милановац, 1988/.

О расту тишине пранеолита
трапезоидног облика
вирењу вирова исконских
о узвишеном
и ватри милосници
која се вековима
на просторима око Талијате
из бакарних чинија пила
једном ми је у једном даху
говорио део куле белокосне

велика ватра
изгорела уз воде Дунава
зачета у себи
у зову и изазову ноћне белине
била је колевка будница
изнутра одређена
сунцем омеђена
да буде раст времена
пепео раста
нови круг
 и новог круга круг
о мудрости времена
каменим гласом
проговара
стамен камен
изникао из пепела

светлост из ризница
Turris eburnee

осветљава наше небо

1 - Turris eburnea на латинском значи: кула белокосна,
појам узвишеног и недодатног.

ИЗ НЕОЛИТСКОГ НАЛАЗИШТА ЛЕПЕНСКИ ВИР

СУНЦА ЈЕ ВИШЕ
Мајданпек – део горњег града
Фото: Драгослав Илић – Гаги

ГРАД КОЈИ ГРЕЈУ ДВА СУНЦА

Постоји град
из кога
чим се настаниш
пожелиш да одеш

има један град који све пружа
осим душу

тај бели град нема душу
и зато многи пожелеле
да из њега заувек оду

а негде далеко
у души сваког
јави се сета
која носталгично вуче
у град без душе
душу да препороди
прочита непрочитано
одслуша недослушано
доради себе и друге
досања снове
овековечи рад

то је град који се плави
од бакра и наде
и у темељима има велико срце
које билом рудара бије

име му познајемо у еху мина
и жубору Пека
а греју га два сунца
док бакром мери време
и злату душу даје

мења прве утиске

ПОЗЛАЋУЈУ НАПОРЕ РУДАРА
Детаљ из Златаре Мајданпек

ПЕСМА МАЈДАНПЕКУ

Сан се расплину
над тобом

пред дамарима светлости
побеже тама

процветасмо из бакра
и ти са нама

**ОСОБЕНА ЛЕПОТА
Мајданпечка црква**

СИМБОЛ ПРОГРЕСА
Амблем Рудника бакра Мајданпек

ЦЕНТАР КРЕАТИВНОСТИ И ДУХОВНЕ ЛЕПОТЕ
Дом омладине Мајданпека , седиште Центра за културу

ЋАВОЉЕ ВРЕМЕ

ЂАВОЉЕ ВРЕМЕ

Стоглаво
бахато
бандоглаво
бесавесно
профитерско
убибоже
пљачкашко
ојађено
хушкашко
плачно
шашаво
ретко виђено
нема црње
братоубилачко
осакаћено
никоје време
време несоја
црно време
време смрти
ђаво нам западни посла

у рафове смести несаницу
обећања у хладне радијаторе
па нам уместо хлеба очи Запада
нуди
уместо млека
мед и млеко
само да по његовој мери
буде
да он узме своје

МОЛИТВА

До оне ноћи
блиско је било блиско

страно
незнано

од те ноћи
блиско је странно

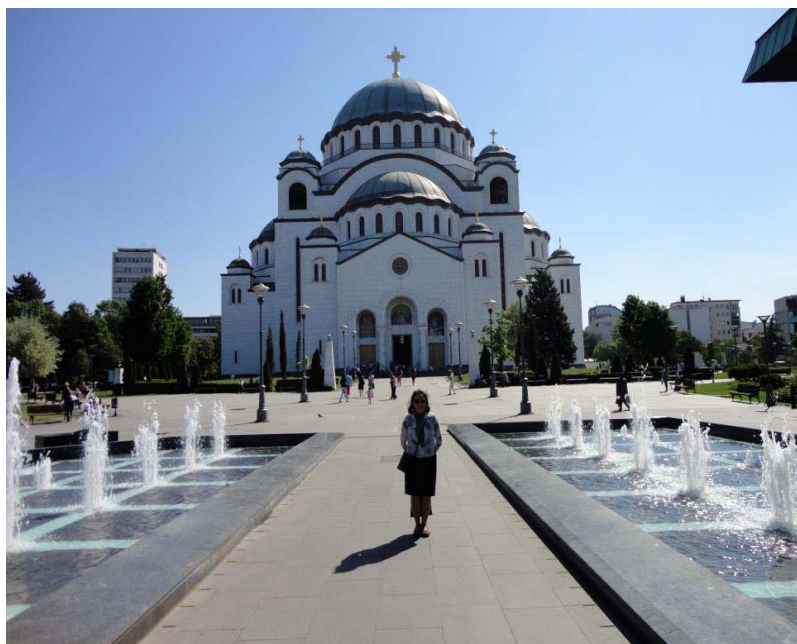
препознатљиво
незнано

дани
тврђаве дижу
огњем лижу

Боже
како препознати брата
где наћи пријатеља
где престаје лудост
како изаћи из пакла

Боже
врати нам дан разумом оличен
врати нам сан
и птице

сједини нас у љубави

ЗА ЉУБАВ, НЕ ЗА МРЖЊУ
Храм Светог Саве у Београду

ВРЕМЕ РАТНО

Објавих рат

да у себи ућуткам
Србина
Хрвата
Словенца
Македонца
Црногорца
Муслимана
Мађара
Турчина
Шиптара

да одстраним све невере
да остане само човек у мени
и вера у човека
пријатеља
друга

и љубав
и лепота

за све
у ружичњаку живота

УБИЈАЊЕ
или
МОЈ ЗЕН

Против убијања сам,
али вас питам:
шта са онима
што започињу ратове,

шта са онима
што убијају наду
и веру у човека

шта...!?

* * *

У пасје време
недоречен
изгара
још један дан

живи изгарамо
и ми

али не и пси
што упалише дан

не и сан
и врело наде

СРБИЈА ЈЕСТЕ ДА ЈЕСТЕ

- Протагори

Део сам мере ствари које јесу да јесу
и оних које нису да нису
и јесам да јесам
и нисам да нисам
и да ме нема у темељима будућег
онаквог какав јесам
јер спознао сам светлост дубоко у себи
коју мој свети народ одсликава на мени
па сам неуништив
и има да ме има
и да јесам и када нисам
и да јесам зато што јесам
и да будем јер јесам
део Србије која јесте
и које има да има док нас исконских има
док очи оплођујемо
Светим Савом и Његошем
и из нас проговарају
Марице
Мораве
Церови и
Колубаре
и ничу сунца нововечна

део смо мере ствари које јесу да јесу
због којих и Србије има
због којих ће је и бити док је свете
светлости
и док се она укруг окреће
па макар дара превршила меру
и Берлин пепелио
Париз расенио
Венсминстер нестао
Вашингтон пропао
Пешта распештила
а Беч избечио

макар ослепели црни орлови
светлеће Сопоћани
моравиће Мораве
цериће Церови
усправни и стамени
јер јесу да јесу
да с временом
под руку корачају
да нико не слепи и ништа не тоне
да се Србин снажно усправи
и срце поклања
ближњим и добронамерним

н е у н и ш т и в !

СВЕТЛА И ПРОСВЕТЉЕЊА ЗА СВЕ
Свети Сава

ЗА ТОПУЗ ПРАВДЕ
Петар Петровић Његош

ПРКОС ПЕСМОМ

Задесих се
на умору савести планете
у песми
којој се свете
због лепоте стиха
и снаге
да таква траје

у дану у којем
савест човечанства ћути
не ћутим
песмом изазивам
помахниталу силу

у немиру ватре
ватром будницом
палим
ветрове и мора
да се свом силином на силу
обруше
да зора пронађе најкраћи пут
и сунце у песму укорени

невина да не крвари

СРБИЈО, ТИ БАР ИМАШ СЕБЕ

Теби из песме
теби из бајке
из вечности
и успаванке
теби песмо изнова рођена
црни белег дају
јер не знају
да у тебе улази небо
оковима незнано

пред тобом малом
сатканом од кости
и ватре живе
савест човечанства је пала
јер није знала
да ти ни зли ветрови
ни помрачени умови
грабљивица
ништа не могу

јер сви ка небу стремимо

временимо
бременимо
и спас у спасењу
отечества видимо
да се сербска слава не помрачи
да јачи буде
ко је умирати свико

Србијо
ти бар имаш себе
и вид доброг вида
да за главу виша
ка истоку крочиш
и у беле се књиге преселиш
да обелиш истину
о завери против цвета
који увео желе

пред којим је
и савест човечанства пала

ИЗГЛЕДА

Изгледа да је морало
да се проломи небо
да би дотакли свемир
и обелоданили смисао порука
са мостова
који спајају птице
и откуцавају крај света
коме су везали очи на ивици века
да зрно новог не угледа дан

изгледа да дуге белине дечијих снова
и гомиле пепела
костију и крви
рађају сећања
на манастирске портале
Метохију
Косово
и Обилиће
и пуштају латицу у нову књигу
у којој неће бити лекција
о гromу и муњи

изгледа да је морало да се проломи
небо
да би се слободно ројиле пчеле
и свако пратио своју звезду

ОТПОР ЛУДОСТИ

ЛУДА ИГРА

ИГРАМО СЕ.
ПОИГРАВАМО.
ПОНИЖАВАМО.
ПАДАМО.
И НИШТА НЕ СХВАТАМО.

Очи нам не отварају ни ЛУДЕ ВОДЕ,
ни бројна неприродна лица.

Луда нас игра води
МИМО КРУГОВА ЛЈУБАВИ,
где свако има СВОЈЕ ЛУДО НЕБО,
ЗАМИШЉЕНЕ ГРАНИЦЕ
и ВРХОВНИКА.

Врх неких је ЦРНО НЕБО и ЦРНИ ПЕТАК,
посебно за корене БУДУЋЕГ –
због кога НЕ ТРЕБА ИГРАТИ
ОВУ ИГРУ!

ВРЕМЕ И ТЕМЕЉИ

У сазвежђу илузија
избросисмо ТЕМЕЉЕ и кулу "савршенства".
Сјај јој дадоше БАРШУНАСТО ВРЕМЕ и ОН.

После ЂАВО дође на ТРОН
и Дрина (опет) понесе КРВАВИ ЗАПИС до ЈАМА,
ЈАСЕНОВЦА, ЈАСЕНА.

НОВО ЈУТРО из крви изјасени ПТИЦУ,
па одзвањају РЕКЕ и изгрева ЉУБАВ
за БУДУЋЕ ВРЕМЕ
и ТЕМЕЉЕ.

СУКОБЉАВАЈМО СЕ ЗНАЊЕМ
Никола Тесла

ЗА ВЕДРО НЕБО СВИМА
Споменик победнику на Калемегдану

НА ПРАГУ

На прагу сам онога што ЈУЧЕ КУЋА БЕШЕ.
НА ПРАГУ ДВАДЕСЕТ ПРВОГА ВЕКА.
Уместо лавежа, граје и смеха – ЈЕЗА.
Језа ме дочека.

Спржене траве прекриле главе крвљу
окупаних,
а грабљивице черече ЈЕДИНОГ ПЕТЛА
и НЕОГЛАШЕНУ ЗОРУ оних
које не служи ИСТОРИЈСКО ПАМЋЕЊЕ.

Са другога плота спремна за НОВИ ЛЕТ
усправи се БЕЛА ПТИЦА анђеоског лика.
У кљуну јој МАСЛИНОВА ГРАНЧИЦА,
у очима ДОВОЉНО СВЕТЛА.
Довољно за ВЕЛИКИ ЛЕТ.

ОТПОР ЛУДОСТИ

УСТАВЉАМ ЛУДУ ВОДУ
да вир не вири
ватру не распирује
ДА МОСТОВИ НЕ ГОРЕ
да се удави у својој лудости

ДА НЕ ПРЕСАХНЕ ПЕСМА.

ПАЛИМО ВАТРЕ ЉУБАВИ

ЗАЉУБЉЕНИК САМ У ЉУДЕ,
ПТИЦЕ И ВОДЕ
које ме у песме воде.
То сам и јуче знао,
зато сам и певао.
ЗАТО И ПЕВАМ.

Но, ипак се питам ко сам
и ко су они којима је данас то важно,
и знају ли зашто им је важно?!

До јуче бејасмо НЕКО,
а везиваше нас ЉУБАВ, песма и много шта.
Данас је видљива ЗАБЛУДА,
а ми смо постали НИКО,
НЕ ЗНАМ КО и
НЕ ЗНАМ ШТА –
достојна не г а ц и ј а ч о в е к а.

Такви ни себе нисмо достојни. Сувишни смо
све док долазнике не дочекују песма и нада,
док палимо ватре које НИСУ ВАТРЕ
ЉУБАВИ.

ОВОМ АВИЈАЦИЈОМ, НАПРЕД !

ЗАВРШНА ПЕСМА

КРИЛА СУ СУНЦЕ

Камен у птицу
она у немир

крила у небо
дах у сунце

спрам светлости
камен није камен

спрам светлости
крила су сунце

песмом
животу окренуто

ПОГОВОР

СУНЦЕ У ОТКОПУ, БАКАРНИ ГРАД У ПУНОМ СЈАЈУ

Песничка збирка *Сунце у откопу*, књижевника Пека Лаличића, поетски је пресликач нашег времена, егзистенцијалне и грчевите борбе настале услед кризе хуманитета, која је данашњицом достигла своју кулминацију и врхунац апсурда. Против злоруде стихије човек се одувек борио, свим снагама и расположивим средствима. Откривајући *Сунце у откопу*, удруженим силама, алхемијом речи, песник и рудар кале и надахњују дух и тело здравим витализмом - песник то чини пером и песмом, а рудар егзистенцију осмишљава голим рукама.

Три песничка циклуса - *Сунце у откопу*, *Ђавоље време*, *Отпор лудости*, заправо су фрагменти једне особене стварности, делови мозаика који теже тоталитету, заокружености, која се постиже, симболички насловљеном, завршном песмом - *Крила су сунце*.

Први циклус, по коме је насловљена збирка, посвећен је рударима и рударењу, које, симболички схваћено, постаје манир, вид егзистенцијалне борбе. Средишњим мотивом циклуса *Сунце у откопу* постаје бакар, тај бисер Хомоља (*Песма бакру*): *Коб си наша/ватра и жетва*. Бакар, хвалоспевно и метафорички опаван, постаје основна животна материја, елементарна супстанца. Обувши рударске чизме, одмеривши свет озбиљним погледом испод обрва рудара, субјект овог циклуса трчи за сном, који симболички израста у сунце (*Сунце у откопу*; *Августовска*); жури пределима *црвеног града*, коме се осмехују бокори ружа. Основни амбијент првог циклуса дочаран је сликама *бакарне ноћи* у којој *гвоздене але* гутају брда (*Бакарна ноћ*). Први циклус просторно је везан за један локалитет – за Хомоље, (*Град који греју два сунца*) град рудара – Мајданпек.

*Процветасмо из бакра
И ти са нама.
(Песма Мајданпеку)*

Други циклус *Ђаволје време*, описује ратно време, оно проживљено и преживљено, дочарано квалификативом *никоје, братоубилачко* или *пасје време* са доминантном бојом црнила. То је циклус посвећен успомени на страдање нашег народа током НАТО бомбардовања, дакле, догађајима из наше блиске прошлости. Песме овог циклуса, заправо су песме упозорења и отрежњења, јер није све што стиже са запада *мед и млеко*, упозорава песник. Описавши *Време ратно* и *Време смрти* као негацију живота и обесмишљавање човековог постојања, песник поручује да хуманост мора да победи, као и *вера у човека, пријатеља, друга*, свеопшта љубав и лепота, коју песник, противник сваког вида насиља и убијања, као кроз *Молитву*, несебично тражи за све људе. Треба пронаћи *праву меру ствари*, појединац мора постати оличење свог народа, не би ли уградио себе у темеље будућег, те израстао до царства небеског, бесмртан и неуништив, у име Свете Лазареве земље, (*Пркос песмом; Србијо, ти бар имаш себе*).

Нашавши се на прагу XXI века, ослободивши се сени прошлости и осећања језе и страха, измиривши минуло са будућем, вративши се коренима и културном наслеђу, пруживши *Отпор лудости* (трећи циклус), читалац на особен начин доживљава песнички свет збирке *Сунце у откопу* Пека Лаличића. *Бела птица анђеоског лика*, са маслиновом гранчицом у кљуну, најпожељнија је авијација модернитета.

*Заљубљеник сам и људе,
Птице и воде
које ме у песме воде.
То сам и јуче знао,
зато сам и певао.
ЗАТО И ПЕВАМ.
(Палимо ватре љубави)*

У Смедереву, 19.5.2012.

Ана Хранисављевић
Дипл.филолог србиста
и књижевник

ПОДАЦИ О ПИСЦУ

Пеко Лаличић је рођен у црногорској вароши Гусиње 29. септембра 1944. године. Осмогодишњу школу је завршио у родном месту, Геодетску техничку у Београду, Вишу управну школу и Факултет политичких наука у Загребу и мастер студије менаџмента Лондон–Бор. Радио је као геометар, правник, први директор Дома омладине Мајданпек, први директор Културно-образовног центра Мајданпек, секретар Већа Савеза синдиката општине Мајданпек, координатор за кадрове и координатор за системске послове у Руднику бакра Мајданпек.

Поезију и прозу објављује у бројним књижевним листовима и часописима и електронским и штампаним медијима.

Заступљен је у бројним антологијама, зборницима, алманасима и заједничким књигама.

Објавио је следеће књиге:

- Исклизивање из сна – поезија (на румунском), 1993;
- Мирис сенки свуда – поезија, 1995;
- Запис о лепоти – поезија, 1995;
- Распевани азбучник – поезија за најмлађе, 1999;
- Вртоглавице ума – афоризми, 2007;
- Бели лавиринт – роман, 2010;
- Крива огледала – афоризми, 2011, и
- Изговарам себе – поезија, 2012.

Превођен је на енглески, руски, румунски, бугарски, словеначки и македонски језик.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Живи и ствара у Мајданпеку.

САДРЖАЈ

СУНЦЕ У ОТКОПУ

- Песма бакру, 7
- Сунце у откопу, 13
- Августовска, 14
- Рударска I, 15
- Рударска II, 16
- Бакарна ноћ , 20
- У Рајковој пећини, 22
- Камење лепенско..., 24
- Град који греју два сунца, 28
- Песма Мајданпеку , 31

ЂАВОЉЕ ВРЕМЕ

- Ђавоље време, 37
- Молитва, 39
- Време ратно, 42
- Убијање или мој зен, 43
- (У пасје време), 44
- Србија јесте да јесте , 45
- Пркос песмом , 49
- Србијо, ти бар имаш себе, 50
- Изгледа , 52

ОТПОР ЛУДОСТИ

- Луда игра , 55
- Време и темељи , 56
- На прагу , 59
- Отпор лудости, 60
- Палимо ватре љубави, 61

ЗАВРШНА ПЕСМА

- Крила су сунце, 65

ПОГОВОР

Ана Хранисављевић, Сунце у откопу,
бакарни град у пуном сјају, 69

ПОДАЦИ О ПИСЦУ, 73

САДРЖАЈ, 75